

СЕКЦІЯ 1. ВПЛИВ СУЧАСНИХ ГІБРИДНИХ ВІЙН НА СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРІЇ

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-387-6-1>

КУЛЬТУРНИЙ ТУРИЗМ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Гусак Д. Г.

*кандидат історичних наук,
старший викладач кафедри всевітньої історії
Волинський національний університет імені Лесі Українки
м. Луцьк, Україна*

З початком повномасштабного вторгнення РФ в Україну відбулись масові міграційні процеси. Значна частина біженців поїхала в країни Європейського Союзу. Урядам цих країн потрібно було швидко вирішити низку проблемних питань пов'язаних з організацією життя українських біженців за межами України. В статті автор досліджує заходи урядів країн спрямовані на відвідування історичних пам'яток та значення відвідин культурних заходів біженцями, як один з етапів адаптації в новому середовищі.

В країнах Європи українці отримали різноманітні пільги та додаткові можливості. Так, в Литві біженці мали низку соціальних пільг, зокрема на проїзд, відвідання різноманітних культурних заходів, музеїв тощо. Важливу роль для адаптації вимушених переселенців стало безоплатне відвідування закладів культури – бібліотеки, музеї, місця сценічного мистецтва. Загалом у березні, квітні та травні 2022 року національні та республіканські музеї, підпорядковані Мінкульту, відвідали 43 723 українці. Так, у березні українці відвідали Національний музей Литви (3480 відвідувачів), Морський музей Литви (2788 відвідувачів) і Національний музей-палац правителів Великого князівства Литовського (1924 відвідувачі). Загалом у березні підвідомчі Мінкульту музеї відвідали 10 568 українців. У квітні цей показник збільшився до 17 792 відвідувачів. У травні музеї прийняли 15 363 українців.

«Ми активно співпрацюємо з музеями Західної України. Крім того, ми хотіли, щоб українці, які приїжджають до нас, почувалися як вдома. Жінки, які втікали від війни, плакали, коли бачили в нашому музеї

скульптури з рідної України. Ми разом з 14 століття, а може й раніше, тому не дивно, що ми разом з Україною й сьогодні. З відкритими серцями вітаємо українців у Музеї Палацу Лордів. Можливо, тому вони нас полюбили і приїжджають сюди не раз. Ми дуже раді цьому», – каже директор Музею Палати Лордів Відас Долінскас. Музей організовує тематичні просвітницькі заходи та екскурсії для українських родин. Було започатковано ініціативу «HELLO = ПРИВІТ», спрямовану на представників українського культурного поля, які тимчасово знайшли притулок у Вільнюсі [1].

У перші місяці війни в Польщі для українців також було організовано безоплатне відвідування різних історичних пам'яток та музеїв. Наприклад, Національні музеї, Королівський парк Лазенки, Вілянівський палац та багато інших культурно-історичних закладів зустріли біженців з України та запропонували безкоштовні відвідування, організували навчальні уроки та заходи. Національний музей у Варшаві надавав безкоштовний вхід у постійні галереї та виставки, а також аудіогіди українською мовою. В цьому ж музеї проводилися заняття для дітей біженців з України, які проходили польською та українською мовами. «У цей трагічний час є багато дуже базових потреб. Проте ми отримуємо все більше сигналів від сімей, які приймають біженців у Варшаві, які вказують на необхідність організації часу для українських дітей. Ми хочемо допомогти всіма доступними засобами», – каже Марта Кохлевська з відділу освіти Національного музею у Варшаві.

Королівський парк Лазенки також запрошував біженців з України та гарантував вільний вхід у березні та квітні 2022 року до всіх своїх об'єктів: Палацу на острові з Королівською картинною галереєю, Старої оранжереї з Королівською галереєю, Театру і Королівської галереї скульптур тощо. В історичних будівлях і садах парку Лазенки також проводили музейні уроки українською мовою для дітей та їхніх опікунів.

Музей Палацу короля Яна III у Вілянові у свою чергу підготував освітні заходи для гостей з України під гаслом «У королівських гостях», а Державний етнографічний музей у Варшаві запрошував на екскурсії українською мовою родинною виставкою «Тут. Тепер. Там».

Музеї в інших містах Польщі також були доступні для біженців безкоштовно, зокрема: усі філії Національного музею в Гданську, який виказав свою підтримку та солідарність з українським народом: «Ми вважаємо своїм обов'язком допомагати людям, які приїжджають до Польщі та тікають від жорстокості війни. Тому ми реалізуємо низку дій – як негайних, так і довгострокових – які спрямовані на задоволення хоча б частини потреб біженців. Сподіваємося, що в музеї вони

знайдуть хоч хвилинку перепочинку від цих трагічних подій». Національний музей у Гданську проводив міські ігри та активності, які допомогли дітям та їхнім опікунам пізнати Гданськ і сприяли адаптації до нової життєвої ситуації. Національний музей у Вроцлаві у Павільйоні чотирьох куполів також запрошував українські родини на безкоштовні майстер-класи. Національний музей у Кракові відчинив двері біженцям з України на постійні та тимчасові виставки в Головному корпусі та дванадцяти філіалах, серед яких і Музей князів Чарторийських [2].

До акції «Допомагаємо Україні» доєдналися сім установ. Безкоштовний вхід діяв до головної резиденції Підляського музею, Ратуші, а також і в інших філіях: у Білостоці, Тикоцині, Супраслі та ін. Цінні витвори мистецтва з колекції музею Люблінського католицького університету Івана Павла II були доступні для відвідування, де українці могли познайомитися з живописом і малюнками видатних польських художників 19–20 століть – Пьотра Міхаловського, Яна Матейка, Юзефа Хелмонського, Леона Вичулковського, Юзефа Меґоффера, Яцека Мальчевського та його сина Рафала, Влодзімежа Тетмаєра та Юзефа Панькевича. На виставці також була представлена колекція зарубіжного живопису, включно з творами визнаних представників італійського, голландського, фламандського та німецького мистецтв [3].

Соляні копальні у Величці провели українською мовою безкоштовні екскурсії туристичним маршрутом. Музей романтизму в Опіногурі пропонував безкоштовний вхід до музею та безоплатну участь дітей у культурних заходах, таких як майстер-класи, музейні уроки, одноденні перебування. Окрім культурної програми, працівники музею займались і волонтерською діяльністю, а саме збирали продукти для біженців. Заклад також заявив про готовність прийняти евакуйовані з України твори мистецтва. Музей був готовий займатися процесом інвентаризації, документування та оцифрування українських колекцій [4; 5].

У Вольштині відбулась екскурсія, маршрут якої простягався кризь Вольштинське паровозне депо, музей під відкритим небом, мальовничий сад у музеї. Екскурсія завершилася короткою зустріччю на ринковій площі з мером міста та його заступником. Міський голова дозволив біженцям з України відвідувати музеї безкоштовно [6]. Працівники Археологічного Музею в Гданську від початку війни допомагають українцям із власної ініціативи. Одні збирають речі для українців, другі – благодійні внески, інші надають притулок громадянам України, які прибувають до Польщі. Археологічний Музей в Гданську також пропонував вільний вхід для українців, які виявили бажання відвідати зерносховище «Блакитний Баран», городище в Сопоті або Романські підвали [7].

Замковий музей у Ланьцуті дозволив біженцям побачити вибрані виставки на основі спеціального квитка, вартістю 1 злотий. Крім того, в межах абонементу, який дозволив побачити інтер'єр першого поверху замку, конюшні та каретної, відвідувачам було надано аудіогід українською мовою [8].

З початком повномасштабного вторгнення РФ в Україну уряди європейських країн надали допомогу українським біженцям. Важливим етапом адаптації українців у невідомому середовищі стала всебічна підтримка, зокрема і культурна. Вище перелічені культурні заходи дозволили українцям познайомитись з історією та культурою держави, яка їх прихистила, позитивно вплинули на стан біженців в стресовій ситуації. В нетиповій ситуації історичний туризм став одним з важливих етапів допомоги українцям.

Література:

1. Salies muziejai pavasari sulauke 40 tukst ukrainieciu. URL: <https://m.kauno.diena.lt/naujienos/laisvalaikis-ir-kultura/kultura> (дата звернення: 23.11.2023).

2. Polskie muzea dla uchodzcow z Ukrainy. URL: <https://www.rp.pl/kultura/art35853841-polskie-muzea-dla-uchodzcow-z-ukrainy> (дата звернення: 15.01.2024).

3. Uchodzczy z Ukrainy moga odwiedzac muzeum podlaskie i jego oddzialy. URL: <https://bialystok.wyborcza.pl/bialystok/7,35241,28247476,uchodzczy-z-ukrainy-moga-odwiedzac-muzeum-podlaskie-i-jego-oddzialy.html> (дата звернення: 15.01.2024).

4. Bezplatne zwiedzanie dla obywateli z Ukrainy. URL: <https://www.kopalnia.pl/kopalnia-wiedzy/bezplatne-zwiedzanie-dla-obywateli-z-ukrainy-j7cm> (дата звернення: 15.01.2024).

5. Uchodzczy z Ukrainy moga za darmo zwiedzac muzeum romantyzmu w Opinogorze. URL: <https://warszawa.tvp.pl/59147022/uchodzczy-z-ukrainy-moga-za-darmo-zwiedzac-muzeum-romantyzmu-w-opinogorze> (дата звернення: 16.01.2024).

6. Znalezli schronienie w rudnie ukraincy zwiedzili. URL: <https://wolsztyn.naszemiasto.pl/znalezli-schronienie-w-rudnie-ukraincy-zwiedzili/ar/c1-8749307> (дата звернення: 16.01.2024).

7. Muzeum archeologiczne w gdansku dla ukraincow zwiedzanie zajecia dla dzieci. URL: <https://archeologia.pl/aktualnosci/aktualnosci-wszystkie-muzea/muzeum-archeologiczne-w-gdansku-dla-ukraincow-zwiedzanie-zajecia-dla-dzieci-pomoc-instytucjonalna/> (дата звернення: 16.01.2024).

8. Muzeum zamek w Lancucie dla uchodzcow z Ukrainy. URL: <https://www.zamek-lancut.pl/muzeum-zamek-w-lancucie-dla-uchodzcow-z-ukrainy> (дата звернення: 16.01.2024).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-387-6-2>

УЧАСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ У ПРОТИСТОЯННІ З РОСІЄЮ У ГІБРИДНІЙ ВІЙНІ

Драмарецький Б. Б.

кандидат історичних наук, доцент,

доцент кафедри історії світового українства

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

м. Київ, Україна

Від перших загарбницьких воєн Московської держави до сучасної агресії Російської Федерації пройшло чимало часу, однак усі ці державні утворення, під якою б назвою не були, завжди використовували гібридні методи для загарбання чужих територій. І хоча «гібридна війна» сучасне поняття, проте це не винахід сьогодення, бо схожі комбінації інформаційної, психологічної, економічної та військової боротьби використовувалися і раніше [3, с. 53].

Дослідники воєнної історії вважають, що вперше проти України Москва використала стратегію гібридності ще у 1658–1659 рр., намагаючись сформувані квазідержавні утворення. Тоді московські війська без оголошення війни вторглися у Гетьманщину, попередньо сформувавши промосковську «п'яту колону» та видаючи агресію за внутрішній конфлікт, оскільки в обозі московського війська перебував маріонетка – «наказний гетьман» Іван Беспалий, якого Москва протиставляла законному гетьману Івану Виговському [11, с. 33]. Використовувала подібні методи й правонаступниця московщини – Російська імперія поряд із залякуванням та фізичним знищенням населення.

Підхопивши імперські традиції, комуністичні вожді вдосконалили методи ведення гібридних воєн. Згадаймо сумнозвісне «нас там нет»: коли у грудні 1918 р. російські війська напали на Україну, більшовицький нарком закордонних справ РСФРР Г.Чичерін заявив, що це внутрішній конфлікт, бо в «обозі» московських військ був «незалежний радянський уряд України» на той час самопроголошений у Харкові. Не обійшлося й без «агентів впливу», які деморалізували українське військо, організовували заколоти та відверто брехали для створення